

Workshopbijdrage - Leren onderwijzen in tutorgroepen: een opleidingsarrangement met toekomst?

Dr. Jeannette Geldens, associate lector, Kempellectoraat, Hogeschool de Kempel Helmond / Interactumlectoraat Utrecht;

Dr. mr. Herman L. Popeijus, lector, Kempellectoraat Hogeschool de Kempel Helmond / ILS-Radbouduniversiteit Nijmegen;

Drs. Marcel Lemmen, manager initiële opleiding Kempel.

In hoeverre ervaren aanstaande leraren en hun tutoren (docenten) de activiteiten die plaatsvinden tijdens de tutorgroepbijeenkomsten op de hogeschool, als betekenisvol voor het leren onderwijzen?

Dit was een belangrijke vraag waar sleutelpersonen en docenten van de lerarenopleiding graag antwoord op wilde krijgen. Enkele jaren terug heeft de lerarenopleiding het werken in tutorgroepen als nieuw opleidingsarrangement ingevoerd.

Onder een tutorgroep verstaan we hier een groep van 12-14 aanstaande leraren, onder leiding van een opleidingsdocent-tutor.

Steeds meer geluiden kwamen van zowel aanstaande leraren als tutoren dat ze het werken in tutorgroepen soms heel sterk, maar ook meermalen nauwelijks als een krachtige stimulans ervoeren voor het leren onderwijzen. Daarom wilde de lerarenopleiding de kwaliteit van dit nieuwe opleidingsarrangement laten onderzoeken om op basis van de resultaten van empirisch ontwikkelingsbegeleidend onderzoek de kwaliteit ervan te verbeteren en via monitoring te borgen. De lerarenopleiding stelde zich kortweg de vraag: is het werken in tutorgroepen een opleidingsarrangement met toekomst?

Het antwoord was ja, maar alleen als aan een aantal kenmerken van betekenisvolheid wordt voldaan.

Het kwantitatieve en kwalitatieve praktijkgerichte onderzoek dat door het Kempellectoraat is uitgevoerd binnen de gehele opleiding (N = 795 aanstaande leraren, N = 48 tutoren) had een tweeledig doel:

1. de kenmerken vaststellen die het leren onderwijzen in tutorgroepen betekenisvol maken voor de aanstaande leraren.
2. nagaan of de deelnemers in de activiteiten die plaatsvinden tijdens de tutorgroepbijeenkomsten de onderscheiden kenmerken van betekenisvolheid in de praktijk daadwerkelijk aanwezig herkennen.

In deze workshop presenteren we de belangrijkste onderzoeksresultaten en conclusies van het praktijkgericht onderzoek naar het betekenisvol leren onderwijzen in tutorgroepen.

Het onderzoek laat zien dat werken in tutorgroepen betekenisvol blijkt wanneer sprake is van: gecontextualiseerde, constructieve, doelgerichte, actieve en collaboratieve activiteiten, die een persoonlijke én een gemeenschappelijke waarde bezitten.

Ook bleek de mate van opkomst significant gerelateerd aan de mate waarin de aanstaande leraren kenmerken van betekenisvolheid in de bijeenkomsten herkennen.

Samen met de workshopdeelnemers willen we ingaan op de consequenties en de uitdagingen en dilemma's die de onderzoeksresultaten voor de praktijk van het opleidingsonderwijs van lerarenopleidingen bezitten. Dit willen we doen in leerwerk gemeenschappen van hooguit 5 deelnemers die in collegiale dialoog daarover met elkaar aan de slag gaan. De resultaten daarvan kan elke deelnemer (aanstaande leraar, leraar, opleider, onderzoeker, bestuurder, ...) meenemen naar de eigen onderwijspraktijk zodat het delen van onze resultaten ook daar kan helpen te komen tot betekenisvolle tutorgroeparrangementen met toekomst.

Leren onderwijzen in tutorgroepen: een opleidingsarrangement met toekomst?

Velon 2010

Jeannette Geldens, associate lector Kempel
Herman L. Popeijus, lector Kempel
Marcel Lemmen, manager initiële opleiding Kempel

Context

Onderzoeksvraag: Hogeschool De Kempel
Context: kwaliteitsborging: sterke en risicopunten functioneren tutorgroepen
ROTOR: Kempellectoraat, onderzoek
Literatuurstudie: uitgangspunten en doelen van De Kempel bij implementatie van tutorgroepen als leerwerk gemeenschappen
Vooronderzoek: elementen van betekenisvol leren in ontwikkelingsgericht onderwijs
Hoofdonderzoek: **Bronnen**
Conclusies: beleidsdocumenten De Kempel
Aanbevelingen: onderzoeksliteratuur
Collegiale dialoog: praktijk(ervaringen) elders
sleutelpersonen: tutoren
aanstaande leraren

Doel en opbrengst

Onderzoeksvraag: Doel en opbrengst workshop
Context: Inzicht krijgen in de belangrijkste onderzoeksresultaten en conclusies van het praktijkgericht onderzoek naar het betekenisvol leren onderwijzen in tutorgroepen
ROTOR:
Literatuurstudie:
Vooronderzoek: Zicht krijgen op mogelijke
Hoofdonderzoek: • consequenties
Conclusies: • uitdagingen
Aanbevelingen: • en dilemma's
Collegiale dialoog: die de onderzoeksresultaten voor de praktijk van het opleidingsonderwijs van lerarenopleidingen bezitten

Aanpak: ROTOR-cyclus

Retrospectie
Wat is er aan de hand?
Probleemschets

Ontwerpen
Wat zijn kenmerken van betekenisvolle activiteiten voor het leren en werken in tutorgroepen?

Toepassen
Uitgangspunten en doelen voor het leren en werken in tutorgroepen

Onderzoek
Empirisch hoofdonderzoek Resultaten

Reflectie
Conclusies en aanbevelingen

Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag: In hoeverre ervaren aanstaande leraren en hun tutoren (docenten) de activiteiten die plaatsvinden tijdens de tutorgroepbijeenkomsten op de hogeschool, als betekenisvol voor het leren onderwijzen?

ofwel.....is het werken in tutorgroepen een opleidingsarrangement met toekomst?

Kenmerken betekenisvolle activiteiten

Onderzoeksvraag:
Context:
ROTOR:
Literatuurstudie: **Wat is een tutor?!**

- een populaire docent die je meteen mag tutoyeren
- een ouderejaars die je aan het handje neemt bij de studie
- iemand die beslist over de toekenning van studietoelagen

* Bron: <http://www.uvt.nl/univers/nieuws/0708/03/meetlat.html>

Kenmerken betekenisvolle activiteiten

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag: Zes kenmerken van betekenisvol leren (in tutorgroepen)

Context: ROTOR

Literatuurstudie

Vooronderzoek

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

- actief
- collaboratief
- constructief
- doelgericht
- gecontextualiseerd
- waardevol

Onderzoeksgroep

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag: Kwantitatief en kwalitatief praktijkgericht onderzoek P+K1

Context: N = 401 aanstaande leraren

ROTOR: N = 19 tutoren (18 tutorgroepen)

Literatuurstudie

Vooronderzoek: Tabel 4.2x *Verdeling van het aantal aanstaande leraren, tutoren en tutorgroepen over de P-en K1-fase, en het gemiddelde aantal aanstaande leraren per groep*

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Aantal	P-fase (vt+dt)	K1-fase (vt+dt)	Totaal P+K1
Aanstaande leraren	208	193	401
Tutorgroepen	10	8	18
Gemiddelde	21	24	22
Tutoren	11	8	19

Uitgangspunten en doelen

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag

Context

ROTOR

Literatuurstudie

Vooronderzoek

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Aanstaande leraren	Tutoren	Sleutelpersonen
samenwerken	begeleiding kleine groep	sociaal constructivisme
coöperatief leren	ontwikkelingsgericht	samen werken
		competenties centraal
creëren collegiale sfeer	creëren leerwerk-gemeenschappen	hoger HBO-eindniveau
zelfsturing en zelfverantwoordelijkheid	leren verantwoordelijk zijn voor mede-aanstaande leraren	leren leerproces in eigen hand te krijgen

Opvallend verschil
Aantal tutoren geeft aan dat de behoefte aan sturing minder wordt in K3-fase. Aantal aanstaande leraren geeft aan (toch) behoefte te hebben aan (meer) sturing in K3-fase.

Kenmerken betekenisvol leren (K2+K3)

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag

Context

ROTOR

Literatuurstudie

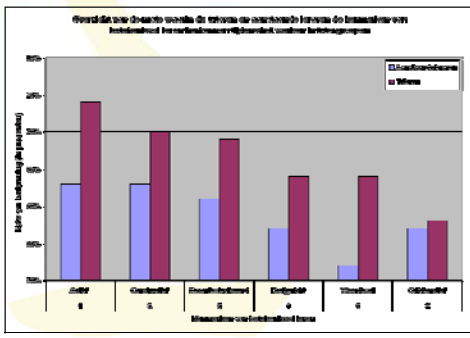
Vooronderzoek

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Onderzoeksgroep

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag: Kwantitatief en kwalitatief praktijkgericht onderzoek K2+K3

Context: N = 394 aanstaande leraren

ROTOR: N = 30 tutoren (28 tutorgroepen)

Literatuurstudie

Vooronderzoek: Tabel 4.2x *Verdeling van het aantal aanstaande leraren, tutoren en tutorgroepen over de K2 en K3-fasen en het gemiddelde aantal aanstaande leraren per groep*

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Aantal	K2-fase (vt+dt)	K3-fase (vt+dt)	Totaal K2+K3
Aanstaande leraren	197	197	394
Tutorgroepen	10	18	28
Gemiddelde	19,7	19,7	19,7
Tutoren	15	14	29

De verdeling van de frequentie van de meest herkende elementen van de 5 meest herkende elementen is 60% hoger in K2-fase dan in K3-fase. Dit kan wijzen op een verschil in de manier waarop de groepen leren, maar het kan ook wijzen op een verschil in de manier waarop de groepen leren.

Elementen betekenisvol leren (K2+K3)

Kempelectoraat
Leren in Leerwerk gemeenschappen

Onderzoeksvraag

Context

ROTOR

Literatuurstudie

Vooronderzoek

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

	5 meest herkende elementen	5 minst herkende elementen
grip op competenties krijgen		koppeling theorie-praktijk
werken met realistische problemen		waardering voor tutorbijeenkomsten
nieuwe info koppelen aan eerdere kennis		hulp van medestudenten
leren van bijdragen anderen		hoger HBO-niveau
eigenaar leerproces worden		samenwerken gericht op gezamenlijk doel

Deelname aan bijeenkomsten (K2+K3)

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Tabel 4.6 Gemiddelde opkomstpercentages per groep (vt en dt) voor beide leerjaren volgens de tutores en de aanstaande leraren

Rangnr. groep	Derde leerjaar				Vierde leerjaar				
	Asln	Tutor	Asl lager	Asl hoger	Rangnr. groep	Asln	Tutor	Asl lager	Asl hoger
1	90%	95%	-5%	8%	1	87%
2	88%	80%	8%	2	80%	90%	-10%	3%	3%
3	85%	70%	15%	3	78%	75%	3%	2%	2%
4	77%	100%	-23%	4	77%	75%	-17%	15%	15%
5	63%	75%	-12%	5	73%	90%	-17%	6%	6%
6	52%	80%	-18%	6	65%	50%
7	59%	7	58%	90%	-32%	6%	6%
8	58%	75%	-17%	8	56%	50%
9	51%	80%	-29%	9	53%
10	51%	75%	-24%	10	45%	90%	-5%	15%	15%
11	49%	75%	-26%	11	43%	80%	-37%	2%	2%
12	42%	75%	-33%	12	34%	70%	-36%
13	40%	80%	-40%	13	28%	40%	-12%	8%	8%
14	33%	40%	-7%
15	27%	60%	-33%
Gemiddelde	58%	76%	-22%	12%	60%	69%	-21%	7%	7%
Hoogste	90%	100%	-5%	15%	87%	90%	-5%	15%	15%
Laagste	27%	40%	-40%	8%	28%	40%	-37%	2%	2%
Percent <= 60%	60%	14%	54%	36%
Aantal <= 60%	9	2	7	4

Probleemschets - conclusies (K2+K3)

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Context

	Probleemschets	Conclusies
ROTOR	Tutorgroep nauwelijks krachtig	Tutorgroep potentieel krachtig, echter
Literatuurstudie	☐ onzekerheden over eigen rol en taken als tutor	☐ rol en taken tutor niet eenduidig
Vooronderzoek	☐ twijfel aan betekenisvolheid	☐ betekenisvolheid afhankelijk van leerbehoeften
Hoofdonderzoek	☐ matige groepsbinding	☐ groepsbinding uiteenlopend ervaren
Conclusies	☐ regelmatig sprake van lage opkomst	☐ opkomst van 34% tot 93% bij gemiddeld 66%
Aanbevelingen	☐ beperkt nuttig effect werken in tutorgroepen	☐ nuttig effect afhankelijk van stellen doel
Collegiale dialoog		

Knelpunten (K2+K3)

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Tabel 4.7 Knelpunten die de actoren benoemen bij het werken in tutorgroepen

Nr.	Kenmerk	Tutores	ASL
1	Actief	Weinig inbreng vanuit studenten	Weinig actief bezig zijn, te veel bespreken
3	Constructief	Beperkte koppeling theorie - praktijk	Meer kennis en informatie
5	Gecontextualiseerd	Beperkt gericht op de volle breedte van het vak van lesaar	Beperkte koppeling theorie - stagepraktijk Tutor brengt weinig theorie in
4	Doelgericht	Doelen onduidelijk of onbekend	Doel TUB van tevoren onduidelijk
6	Waardevol	Beperkt leren van en met elkaar	Weinig doelgericht werken
2	Collaboratief	Beperkte interactie	Nauwelijks planning, geen agenda
			Geen vooraf zicht op wat is te bereiken
			Weinig waardevolle onderwerpen
			Tutor toont weinig begrip
			Te weinig sturing (vierde jaar)
			Weinig hechte TUB-groep
			Te veel problemen van dezelfde mensen
			Weinig samenwerken in groepjes
			Rol van de tutor kan sterker
			Nauwelijks begeleiding door tutor
			Veel niveaoverschillen
			Behoeftes die te ver uiteen lopen

Aanbevelingen

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Context

Strategisch
Opstellen van een document waarin de doorgaande tutorlijn binnen de opleiding wordt beschreven. In dit document aandacht voor:

- genoemde knelpunten;
- uitgangspunten voor het (betekenisvol) leren en werken binnen tutorgroepen;
- doelen van het (betekenisvol) leren en werken binnen tutorgroepen.

Operationeel
Concretisering van de doelen van het werken in tutorgroepen:

- per (half)leerjaar tussen de tutores onderling;
- per tutorgroep op groepsniveau voor een bepaalde periode en per bijeenkomst met de groep als leerwerkgemeenschap;
- per tutorgroep op individueel niveau voor een bepaalde periode tussen tutor en elke individuele lesaar.

Algemeen
Regelmatig evalueren van de ervaren betekenisvolheid van het leren en werken in tutorgroepen.

Cross-analyse (K2+K3)

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Tabel 4.8 Elementen waarbij een statistisch significante relatie bestaat tussen de mate waarin de aanstaande leraren betekenisvolheid in de tutorgroepen herkennen en de mate van opkomst ($p < .01$)

Nr.	Kenmerk	Nr.	Elementen	waarde	p
1	Actief	1	Activiteiten leiden tot bruikbare resultaten	17.833	.000
		2	Naast luisteren ook doen	8.845	.003
		4	Actief werken aan realistische problemen	8.595	.003
2	Collaboratief	5	Tijdens TUB veel samenwerking	10.670	.001
3	Constructief	9	Nieuwe info koppelen aan eerdere kennis	7.047	.000
4	Doelgericht	14	Tijdens TUB doelgericht werken	17.228	.000
		17	Grip op competenties krijgen	7.121	.008
5	Gecontextualiseerd	21	Bruikbare kennis als leraar basisonderwijs	8.874	.003
		22	Aanbod relevant voor persoonlijke ontwikkeling	9.574	.002
		23	Vanuit (stage)praktijk oplossingen zoeken	6.860	.009
		25	Info tijdens TUB heeft waarde voor beroep	9.849	.002
		26	Waardering hechten aan TUB	16.531	.000
		27	TUB waardevol voor het leren onderwijzen	22.713	.000
		28	TUB heeft persoonlijke waarde	13.187	.000

We hebben iets moois in handen...

Kempelectoroot
Leren in Leerwerkgemeenschappen

Onderzoeksvraag: Context

ROTOR

Literatuurstudie

Vooronderzoek

Hoofdonderzoek

Conclusies

Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Doel en opbrengst

Onderzoeksvraag
Context
ROTOR
Literatuurstudie
Vooronderzoek
Hoofdonderzoek
Conclusies
Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Collegiale dialoog

1. Wat neem je voor je eigen opleiding/context mee over de gepresenteerde onderzoeksresultaten?
Wat wil je vasthouden, verankeren?
2. Wat zijn mogelijke consequenties voor je eigen opleiding/context?
3. Wat zijn mogelijke
 - a. uitdagingen
 - b. dilemma'sdie de onderzoeksresultaten voor de praktijk van het opleidingsonderwijs van lerarenopleidingen bezitten?

Doel en opbrengst bereikt?

Onderzoeksvraag
Context
ROTOR
Literatuurstudie
Vooronderzoek
Hoofdonderzoek
Conclusies
Aanbevelingen

Collegiale dialoog

Doel en opbrengst workshop

Inzicht krijgen in de belangrijkste onderzoeksresultaten en conclusies van het praktijkgericht onderzoek naar het betekenisvol leren onderwijzen in tutorgroepen

Zicht krijgen op mogelijke

- consequenties
- uitdagingen
- en dilemma's

die de onderzoeksresultaten voor de praktijk van het opleidingsonderwijs van lerarenopleidingen bezitten